

Van bleekveld naar textielbeheer

1834

2009

Van bleekveld naar textielbeheer

De geschiedenis van 'wasserij Lamme' 1834 - 2009

Dit boek wordt u aangeboden ter gelegenheid van het
175-jarig bestaan van Lamme Textielbeheer te Nederhorst den Berg.

Samengesteld door Koen van Wijk

Inhoudsopgave

175 jaar Lamme...	6
Voorwoord	7
1834 - 1933: De kleebleker van Loosdrecht	9
1933 - 1957: Van handwerk naar stoomwasserij in 's-Graveland	14
1957 - 1975: Lamme groeit op volle toeren	20
1975 - 1996: Alles op de zakelijke markt	24
1996 - 2009: Van wassen naar textielbeheer	33
Het heden: totaaloplosser op textielgebied	40
Historie in vogelvlucht	44
Bronnen	45
Illustratieverantwoording	46
Colofon	46

175 jaar Lamme...

Nederhorst den Berg, 8 oktober 2009

„Voor ons was van tevoren al duidelijk dat 2009 een heel mooi jaar zou worden. Lamme Textielbeheer bestaat dit jaar namelijk 175 jaar. Een bedrijf dat sinds 1834 nog steeds in handen is van dezelfde familie: dat moet gevierd worden, vonden wij! Al snel kwam de gedachte op om het jubileum uitgebreid te vieren met al onze medewerkers, onze zakelijke relaties, maar ook belangstellenden en dorpsgenoten. Deze viering vindt plaats op 8, 9 en 10 oktober 2009 aan de Reeweg 18 in

Nederhorst den Berg. Een feest is mooi. Maar een blijvende herinnering aan de geschiedenis van ons bedrijf zou het jubileum nog meer glans geven, beseften wij. Zo ontstond het idee voor dit jubileumboek. Er is vervolgens met vereende krachten research gedaan, foto's werden verzameld en betrokkenen zijn geïnterviewd. Daarvoor wil ik iedereen graag bedanken.

Het eindresultaat toont een indrukwekkende geschiedenis in woord en beeld. Het leven en werken van de zes generaties Lamme is uitvoerig beschreven. Elke generatie heeft, samen met zijn medewerkers, op eigen wijze hard gewerkt aan de vooruitgang van ons bedrijf.

De wereld om ons heen verandert inmiddels steeds sneller. Dat betekent dat wij ons als mens maar ook als bedrijf voortdurend moeten aanpassen. Hoe dat de familie Lamme is gelukt kunt u lezen in deze jubileumuitgave. Ik ben er trots op om leiding te mogen geven aan dit mooie bedrijf en bij te kunnen dragen aan de historie en verdere groei ervan!”

Wordt vervolgd...

Jan Lamme

Algemeen directeur Lamme Textielbeheer

Voorwoord

„Het is voor mij een genoegen om een voorwoord te mogen schrijven bij dit jubileumboek. De inhoud van dit boek geeft goed weer hoe het familiebedrijf in 175 jaar van een heel klein en handmatig bedrijf in Loosdrecht naar een groot geautomatiseerd bedrijf in Nederhorst den Berg is gegroeid.

Vanzelfsprekend is dit niet van de ene dag op de andere dag gerealiseerd. Zes generaties hebben, allen op hun eigen manier, gewerkt aan het resultaat van wat heden ten dagen het bedrijf Lamme is. Voor mij als vijfde generatie en mijn gezin is dat niet anders. Zoals dat voor een familiebedrijf gewoon is, hebben mijn vrouw en vier kinderen de dynamiek van het bedrijf van dichtbij ervaren. In de schoolvakanties hielpen de kinderen vaak mee. Ook mijn vrouw Catharien heeft, toen de kinderen wat ouder waren, haar steentje bijgedragen aan het bedrijf.

Zelf heb ik altijd met veel plezier in het bedrijf gewerkt en in al die jaren grote veranderingen meegemaakt. De machinefabrikanten maakten steeds geavanceerdere apparatuur. De eerste vouwmachine was voor ons een grote gebeurtenis. Het werkte gemakkelijker en veel sneller. Daarna volgden de veranderingen elkaar in hoog

tempo op. Sinds dertien jaar staat mijn oudste zoon, Jan, als algemeen directeur aan het roer. Op zijn beurt heeft hij ook weer veel veranderingen doorgevoerd waardoor de werkwijze nog efficiënter is geworden.

De markt is veranderd en daar heeft Jan goed op ingespeeld. De dienstverlening heeft hij uitgebreid waardoor de concurrentiepositie sterker is geworden. Ook het personeelsbeleid heeft zich op een moderne manier ontwikkeld. Als ik tegenwoordig in Nederhorst den Berg kom en ik rijd langs de Reeweg dan ben ik er trots op dat daar zo'n prachtig en groot bedrijf tot stand is gekomen. De huidige uitstraling van het bedrijf is bijzonder mooi, professioneel en herkenbaar.

Ik wens Jan en zijn medewerkers alle succes en arbeidsvreugde toe om dit mooie bedrijf voort te zetten!”

**Nico Lamme (1939),
directeur van 1962 tot 1996**

Nic (1874 – 1941) en Jan (1899 – 1988) Lamme op het bleekveld in 1914.

1834-1933: De kleebleker van Loosdrecht

Van turf tot wasgoed

Rond 1834 verdiende de in Loosdrecht geboren en getogen Evert Corz. Lamme (1801 - 1876) zijn dagelijks brood in de turfwinning. Als 'veenman' haalde hij net als veel dorpsgenoten met de baggerbeugel het zwarte veen boven water. Dit werd op het land gedroogd tot turf, één van de belangrijkste brandstoffen in die tijd. In Loosdrecht werd de turfwinning vanaf het midden van de 17e eeuw grootschalig aangepakt. Maar na een enorme productiepiek in de 18e eeuw raakten de veenarbeiders in de 19e eeuw geleidelijk uitgebaggerd.

De koortsachtige jacht op het 'zwarte goud' had grote gaten geslagen in het landschap rond Loosdrecht. Net als op veel andere plaatsen in het westen van Nederland bleven na de vervening met water gevulde petgaten achter, waarvan de oevers in de loop der jaren steeds verder afkaldden. De Loosdrechtse plassen zijn een levende herinnering aan deze periode. Om de neergang in het veen het hoofd te bieden, besluit Evert in 1834 zijn broodwinning uit te breiden met een ander beroep: kleebleker, het wassen en bleken van kleding. Voor zijn handblekerij gebruikte Evert het water en de tuin

bij zijn woning aan de Oud Loosdrechtsedijk. De kiem voor een lange familietraditie is gelegd!

Rijkdom langs de 'schone' Vecht

Het beroep van kleebleker waarop Evert Lamme zich besloot toe te leggen, is op dat moment al een veel beoefend ambacht in Loosdrecht en omgeving. Al in de 17e eeuw zijn hier de eerste beroepswassers actief. Rijke Amsterdamse kooplieden lieten tijdens deze Gouden Eeuw hun oog vallen op het landschappelijk schoon van de Gooi- en Vechtstreek. De bossen en heide van het Gooi, de grazige weiden en de slingerende Vecht vormden een aantrekkelijk decor voor een genoeglijk 'buitenleven'.

Met de vergaarde rijkdom van de VOC-handel lieten de Amsterdamse patriciërs deftige buitenplaatsen bouwen. Hier brachten zij hun zomers door, terwijl in de winter de stad weer werd opgezocht. De dames van deze rijke lieden lieten graag hun mooie linnengoed wassen door de lokale wassers. Het kristalheldere en zachte water van de Vechtstreek waste namelijk schoner dan elders.

De Bleeker.

*Wat pocht ghij op uw
Sind'lyckheid, die't Kleed
der Zielen vuyl Verslyt.
Is 't Linnenkleed nuw vuil
gemaakt, het word weer
suiverwit gemaakt;*

*Moar 't Binnenkleed,
dat God sou haagen,
ontbreekt het Waater
en den seep
En word, tot stinckens
toe gedraagen, met vlack,
by vlack, en Streep, by
Streep*

Jan Luyken, 1694

Na verloop van tijd lieten de dames hun was ook 's winters met de trekschuit vanuit Amsterdam naar de Vechtstreek brengen. Het schone en zachte water was te danken aan de Utrechtse Heuvelrug. Het regenwater dat hier in de zanderige bodem zakt, komt door het zand gezuiverd aan de voet van de heuvelrug weer boven. Het schone water legde samen met de goede bereikbaarheid de basis voor een bloeiende wasserijnerijverheid in de dorpen Loosdrecht en 's-Graveland en later ook Nederhorst den Berg.

Het Bleekveld

In de dagen van Evert Lamme was bij het reinigen van textiel nog een hoofdrol weggelegd voor de blekende werking van de zon. Kleerbleker Lamme spreidde na het wassen en stijven zijn witte was uit op het bleekveld, een grasveldje naast zijn woning. Hier bleekten de zonnestralen het wasgoed extra schoon. Het contact met het gras versterkte het blekende effect, zodat de laatste vlekken verdwenen als sneeuw voor de zon. Ook veel boeren en andere plattelandsbewoners hadden vroeger een 'bleek'. Een met haagjes afgezet grasveldje op een zonnige plek in de tuin waar tot ver in de 20e eeuw de familiewas werd uitgespreid. De blekende werking van de zon werd optimaal benut als het linnen met water besprenkeld werd. De bleker schepte daarom voortdurend water over de was. Precies zoals dichter, etser en schilder Jan Luyken in 1694 het ambacht van De Bleeker vastlegde in woord en beeld. Een

bronzen beeldje, naar het model van Luyken's gravure, siert tegenwoordig de buitenentree van het bedrijfspand van Lamme Textielbeheer. Het beeld werd in 2002 geschonken door Nico en Catharien Lamme ter ere van de opening van het nieuwe bedrijfspand aan de Reeweg.

Het spoelgat

De handblekerij van Evert Lamme lag aan de Oud Loosdrechtse dijk, een paar honderd meter buiten de dorpskern. In het centrum van het dorp herinnert de straatnaam 'Bleekveld' nog aan de vele actieve wasserijen van weleer.

*In het water naast het huis, augustus 1922.
Jan Lamme (1899-1988) zit aan de roeispaan.*

Naast het huis van de bleker lag een klein water-tje. Aan de rand van dit trek- of 'spoelgat' werd de was schoon gespoeld. De was werd vanaf een houten steigertje ondergedompeld en aan de kant

uitgewrongen. Door het zuivere water heen was het witte zand op de bodem altijd zichtbaar, net als de vele rondzwemmende roodkleurige visjes. Langs de oever groeiden riet en hanenkammen: waterplanten met een zuiverende werking. Aan de andere kant van het woonhuis lag het bleekveld, zo'n veertig vierkante meter groot. Bij nat weer was Lamme aangewezen op de waslijnen en rekken op zijn zolder. Achter het huis lag een tuin met een grote moestuin, een boomgaard en een aard-appelveld waardoor de familie Lamme voor een deel in het eigen levensonderhoud kon voorzien.

De wegen waren gebrekkig in die tijd zodat het meeste goederenvervoer via het water verliep. Het spoelgat van Lamme was via een sloot verbonden met de Drecht. Via de Drecht en de 's-Gravelandsche Vaart was de Vecht bereikbaar, vanwaar het via Weesp verder ging naar Amsterdam. De Vecht was destijds de belangrijkste transportverbinding van de regio, waarover naast het vervoer van personen, handelsgoederen en drinkwater ook manden vol wasgoed van heinde en verre aangevoerd werden. Dankzij de gunstige ligging aan het water hield het 'achterland' van Lamme niet op bij het eigen dorp.

De opvolgers: Jan en Nicolaas

Aan de blekerij van de familie Lamme veranderde lange tijd weinig. Waarschijnlijk viel er voldoende te verdienen aan andermans was, want Evert's tweede zoon Jan (1840 - 1895) volgt zijn vader

Jan Lamme (1840-1895)

Nicolaas Lamme (1874-1941)

op in het bedrijf. Jan krijgt elf kinderen, waarvan er vijf al jong sterven. Zijn zesde kind, Nicolaas (1874 - 1941), wordt ook kleebleker en komt bij zijn vader werken.

Toen Jan in 1895 overleed, wachtte de dan 21-jarige Nicolaas (Nic) de taak om het bedrijf voort te zetten. Hij neemt ondanks zijn jonge leeftijd die verantwoordelijkheid en zet als derde generatie de toon voor een heuse familietraditie. Drie jaar later trouwt Nic met Alida Geertruida Reijmerink, dochter uit een bekende 's-Gravelandse wasserijfamilie. Zo raakte de wasserijtraditie nog dieper in de genen van de Lammes verankerd.

Nico hanteert na verloop van tijd de firmanaam Nic. Lamme. Zijn voornaam bleef heel lang verbonden aan de bedrijfsnaam, die in de jaren twintig werd uitgebreid tot Nic Lamme en Zn. Gemakshalve houdt zijn zoon Jan deze naam aan. Ook de volgende generatie (weer Nic) hanteert gewoontegetrouw de inmiddels zeer vertrouwde bedrijfsnaam totdat deze in 1980 verkort wordt tot Nic Lamme.

Wassen en schrobben, spoelen en persen

Het beroep ging over van vader op zoon, vanzelfsprekend misschien in die tijd, maar dat maakte het niet minder zwaar. Het vuile wasgoed, aangevoerd in grote rieten manden, werd per klant bijeen gehouden om maar niets kwijt te raken. Eerst ging het linnengoed in een grote houten kuip of wastobbe, waarin het met schoon water werd geweekt. Daarna werd het na toevoeging van zeep gestampt.

Na de wasbeurt haalden de wassers het wasgoed uit de kuipen en keken het na op vuile vlekken, om die met borstels weg te boenen of op het wasbord te schrobben. Dan werd het wasgoed gekookt in een grote ketel dampend water en vervolgens naar de bleek gebracht.

Terug van het bleek volgde het spoelen: op de knieën en met koud water. Dat werk kwam vaak voor rekening van de vrouwelijke medewerkers en was vooral in de winter geen pretje.

Als de was helemaal schoon was, persten de mannen het water eruit met de mangel. Afhankelijk van de wens van de klant moest het textiel dan nog gestreken

en gevouwen worden. 'Kastklaar' kon het linnen op transport.

Ondanks het zuivere water van het spoelgat en de achterliggende plassen zal het geen vetpot zijn geweest voor de Loosdrechtse wasserij, tegen het einde van de 19e eeuw. Er heerste veel armoede in het dorp. Door het drieste gegraaf naar turf was veel landbouwgrond in Oud Loosdrecht verdwenen.

Plannen om de plassen droog te leggen voor het verkrijgen van nieuwe landbouwgrond kwamen nooit tot uitvoering. Na de vervening moesten veel Loosdrechters zich redden met wat visserij, rietsnijden en kruiden verzamelen. De welvaart van de Gouden Eeuw was al lang vervlogen en de watersport, die nieuwe welvaart naar Loosdrecht zou brengen, was nog niet in beeld.

Alle was de deur uit!

Tussen 1900 en 1930 maakte de wasserijbranche in Nederland een ongekende bloeiperiode door.

De bevolking groeide en de welvaart steeg. Steeds meer vrouwen uit de opkomende middenstand en

welgestelde dames lieten het reinigen van kleding en linnengoed aan anderen over. Door veranderde kledinggewoonten en hygiënische eisen willen zij hun kleding vaker wassen en nieuwe textielstoffen maken dat ook eenvoudiger. De dames werden in de rug gesteund door het motto 'Alle was de deur uit', waarmee de voortrekkers van de eerste feministische golf pleitten voor uitbesteding van de gezinswas. Zo hoeven vrouwen niet zelf heel de dag als sloof te ploeteren met ketels kokend heet water, het wasbord, de boender en de wringer!

Ook in de Vechtstreek groeit het aantal wasserijen snel en dat zorgt vooral in 's-Graveland en Nederhorst den Berg voor economische bloei. Er zijn moderne ondernemers bij die de nieuwe technieken van de industriële revolutie omarmden om de groeiende berg wasgoed te lijf te gaan.

Met behulp van kolengestookte stoomketels en door een stoommachine aangedreven wasmachines, mangels en strijkbouten verloopt 'de was' opeens veel sneller en efficiënter.

Ondanks de ontwikkelingen liep het bij Nic. Lamme in Loosdrecht aanvankelijk zo'n vaart nog niet. De familie leefde gemoedelijk en in het huis aan de Oud Loosdrechtse Dijk heerste de zoete inval. Voor visite werd het werk gewoon even terzijde geschoven. Huize Lamme had de bijnaam 'het eeuwige licht': de olielampen brandden vaak tot laat in de avond, omdat er weer volk over de vloer was.

'Jan de Bleeker'

Nic had ondertussen versterking gekregen. Jan, de oudste van de vijf kinderen, kwam als enige zoon in het bedrijf werken.

Al jong, want in 1914 wordt de vijftienjarige Jan (1899 - 1988) al samen met zijn vader geportretteerd op het bleekveld in Oud Loosdrecht. Het 'bleken' is hem dus met de paplepel ingegoten en hij zou zichzelf altijd bleker blijven noemen. Sterker nog: 'Jan de Bleeker' werd zijn bijnaam onder de dorpingen. Als vakman verdiende hij die bijnaam. Het kon ook minder. Zijn tijd- en vakgenoot Evert Lamme moest als 'Evert Onderbroek' door het leven.

Jan werd een vakman in het wassen en bleken, maar leefde even gemoedelijk als zijn ouders. Hij is een veelzijdig mens met veel interesses en die 'zaken naast het werk' zijn hem even lief. Jarenlang was hij voorzitter van de Oranjevereniging en ook was hij een tijd 'leraar' op de zondagschool van de Gereformeerde kerk in Loosdrecht.

Jan trouwt in 1933, net als zijn vader, met een 's-Gravelandse 'wasdochter': Guurtje Wallenburg, van wasserij De Lelie. Met haar stroomt nog meer wasserijbloed de familie binnen.

1933-1957: Van handwerk naar stoomwasserij in 's-Graveland

In 1933 kan Jan met zijn wasgoed terecht bij zijn schoonvader Lammert Wallenburg (met pet).

Drinkwaterwinning uit de Loosdrechtse plassen

Terwijl het bedrijf gestaag groeide, zagen vader en zoon Lamme de technische veranderingen aan zich voorbijtrekken. En hoewel hij niet zo vooruitstrevend was, wilde Jan zijn bedrijf op den duur graag moderniseren. Het werd ook wel nodig, want nieuwe technieken en reinigingsmiddelen maakten oude werkwijzen in korte tijd overbodig. Zo was chloor in zwang gekomen om vlekken te reinigen. Omdat het spul de was ook een beetje gelig kleurde, werd er vervolgens een zakje blauwsel aan het spoelwater toegevoegd. Gek genoeg maakte dit 'blauw' de was witter dan wit. De werking van de zon op het bleekveld werd overbodig, dankzij een paar simpele middeltjes...

Maar waar andere wasserijen in de jaren '20 en '30 uitgroeiden tot grootschalige 'stoom- wasch- en strijkinrichtingen', bleef de firma Nic. Lamme & Zn in Loosdrecht noodgedwongen nog lange tijd een kleine 'natuurwasserij', waar handmatig gewassen werd. Toen de stad Amsterdam en het hoogheemraadschap Amstel en Vecht het 'Plas-sencontract' tekenden, betekende dat een streep

door de rekening van Jan Lamme. Voortaan zou een deel van de Loosdrechtse plassen dienen als drinkwatervoorziening van de hoofdstad. De autoriteiten vreesden verontreiniging van het oppervlaktewater door het lozen van vuil waswater. Ze verleenden voor slechts twee jaar een Hinderwetvergunning die nodig was om te mechaniseren. De moderniseringsplannen konden niet doorgaan, wasserij Lamme stond nu stil!

Lamme komt eindelijk 'op stoom'

Omdat het bedrijf in Loosdrecht niet gemechaniseerd kan worden, wijkt Jan in 1933 met zijn wasgoed uit naar de wasserij De Lelie aan het Zuidereinde in 's-Graveland: het bedrijf van zijn schoonouders, de familie Wallenburg. Anno 2009 is deze wasserij hier nog steeds actief. Bij De Lelie doet Jan vrijwel al zijn werk: het uitzoeken van de vuile was, wassen, strijken, persen, vouwen en klaar maken voor transport.

In 's-Graveland kan Jan eindelijk de voordelen van de mechanisatie benutten. In de stoomwasserij van Wallenburg stond een stoomketel met

Eindelijk mechanisatie!

stoommachine die de waterpompen, wasmachines, centrifuges en de stoommangel aandreven. Het strijken ging inmiddels met een gasstrijkbout. Het wasgoed werd in deze wasserij eerst in grote houten tonnen geweekt met de juiste verhouding zeep en water. Daarna kwam het drogen. Dat ging met de mechanische, door stoom aangedreven persen en mangels een stuk sneller dan met de hand. Naast de strijklanken staan lange platte tafels waarop het gestreken goed opgevouwen werd. De was werd verzameld, gelabeld en klaar gemaakt voor transport. Met de mangel werden grote stukken textiel goed droog geperst en gladgestreken. Dan volgde het opvouwen. Vele handen bleven nodig, ondanks de mechanisatie...

Het was voor Jan echter niet ideaal om afhankelijk te zijn van de wasserij van zijn schoonfamilie. Lang duurde deze situatie dan ook niet. Later in de jaren dertig verplaatste hij zijn activiteiten naar wasserij Grootendorst, de burens van De Lelie.

Jan Lamme aan het werk in Buitenlust.

Beslist eerste klas werk

Hoewel het bedrijf is neergestreken in 's-Graveland is Loosdrecht nog steeds de plek waar veel klanten wonen. Het dorp is in de loop van de jaren '20 een nieuwe periode van welvaart binnen 'gevaars' door het opkomende watersporttoerisme en noemt zich trots de 'watertuin van Nederland'. Dankzij de aantrekkelijke en uitgestrekte plassen groeide Loosdrecht uit tot een gewilde trekpleister voor toeristen en recreanten met tien-tallen 'zweminrichtingen', botenbouwers, jachthavens, campings en pensions.

De Loosdrechtse middenstand bloeit op. Ook Jan Lamme ziet zijn kans schoon met alle toeristen die het dorp in de zomer overspoelen. Eind jaren dertig adverteert hij in de jaarlijkse toeristengids 'Mooi Loosdrecht', een uitgave van V.V.V. 'Loosdrechts Bloei'. De Loosdrechtse Wasch- Glans- en Strijkinrichting Nic. Lamme levert 'Beslist 1e klas werk!', volgens de

advertentie in de editie van 1937. Vader Nic was toen 62 jaar en slecht van gezondheid, vijf jaar later overleed hij, 67 jaar oud.

1945: overname Buitenlust

Na een aantal jaren zeulen met de was van Loosdrecht naar 's-Graveland, vestigde Jan Lamme zijn wasserij na de oorlog definitief in 's-Graveland, terwijl hij zelf in Loosdrecht bleef wonen.

In 1945 leent Jan geld om stoomwasserij Buitenlust te kunnen kopen. De vorige eigenaar, de familie Willemsen, was in 1939 failliet gegaan. Vanaf dat jaar huurde Lamme deze wasserij, gelegen naast firma Grootendorst.

In de oorlogsjaren werd dit bedrijf nog gevorderd door de bezetters, net als de bijbehorende auto. Jan werd toen gedwongen het vuile goed van de Duitse soldaten te wassen. Hij deed dat, zij het met tegenzin. Maar er zat niet veel anders op.

Stoomwasserij Buitenlust, Zuidereinde 's-Graveland.

Na de oorlog kan Jan eindelijk de naam Stoomwasserij Fa. Nic. Lamme & Zn gebruiken op zijn waslabels. Zijn drukwerk siert hij verder op met de slogan 'Sinds 1834 Wassen Wij Werkelijk Wit', een trotse en speelse verwijzing naar de inmiddels lange staat van dienst.

De jaren van de wederopbouw braken aan en ook voor Jan Lamme kwam er werk in overvloed. Al snel werkten er veertien mensen bij hem in het bedrijf, waaronder zijn eigen Guurtje en de voormalige eigenaar Willemsen en zijn vrouw. Bij de mangel waren zes meisjes nodig om de lakens en servetten in te steken, op te vangen en te vouwen.

Voor het halen en brengen van de was had Lamme een eigen chauffeur in dienst. Die was belangrijk voor het imago van het bedrijf, want een keurige chauffeur betekende een 'nette wasserij'.

Nadat zijn eerste wagen in de oorlog was gevorderd, moest Lamme zich een aantal jaren bedienen van een transportfiets met aanhangkar. Met de overname van Buitenlust in 1945 kocht hij weer een nieuwe bedrijfswagen: een Chevrolet Transport.

De eerste wagen na de oorlog: een Chevrolet Transport

Vervoer en logistiek was altijd een belangrijk onderdeel in de bedrijfsvoering van de wasserij, dat is vandaag de dag nog steeds zo! Wassen is een logistieke operatie zonder weerga, waarbij de was van vele klanten wekelijks gehaald, gedaan en afgeleverd moet worden.

Halen en brengen

Tot diep in de 19e eeuw was het de beurtschipper die de wasmanden via de 's-Gravelandsche Vaart en de Vecht vervoerde naar Amsterdam. De wasserijen in de Vechtstreek profiteerden van hun ligging aan het water.

Voor de oorlogsjaren liet Lamme, net als andere 's-Gravelandse wasserijen, zijn was voor de Amsterdamse klanten per schip naar de hoofdstad vervoeren. Daar werd de was door de eigen vervoerder uitgevent op een bakfiets, de hele stad door. In de jaren '30 wordt de bodendienst ingeschakeld, voor de klanten buiten het dorp.

Nico Lamme (2e van rechts) met personeel bij de mangel, begin jaren '60.

1957-1976: Lamme groeit op volle toeren

De jaren '50: weer een Nico in het bedrijf

Jan en Guurtje krijgen twee dochters en een zoon. De enige zoon, Nico (1939), is anders van karakter dan zijn vader en grootvader. Hij is een streber die driftig kan zijn en graag wil winnen. Dat blijkt onder meer uit zijn sportprestaties. Zo wordt hij in 1956 met schaatsen jeugdkampioen van Loosdrecht. Nico getuigt ook al jong van een gezonde handelsgeest. Als hulpje van de bakker verkoopt hij krentenbollen op de Loosdrechtse campings. Als het moet 'negen voor een gulden', wanneer de kampeerdere een dubbeltje per stuk te duur vinden.

Die eigenschappen komen weer naar boven als Nico van de Mulo komt en in 1957 bij zijn ouders in de wasserij komt werken. Hij ziet wel toekomst in het wassen en keek enigszins jaloers naar andere wasserijen aan het Zuidereinde die groter en moderner waren. Dat wilde hij ook! Het ouderlijk bedrijf is op dat moment echter sterk verouderd. Na de overname van Buitenlust was er nauwelijks meer geïnvesteerd. De oude stoomketel was tot op de draad versleten en ook andere machines waren aan vervanging toe. Maar spaargeld voor een nieuwe ketel was er op dat

moment niet. Nico stelde een investeringsplan op voor een gebruikte kolengestookte stoomketel en een waterput met onthardingstoestel, om het water te 'ontharden'. Dat kostte wel wat, maar alleen zo kon het bedrijf verder. De investering toont een zakelijke manier van denken, anders dan zijn vader gewoon was. Dankzij de eigen

Een jonge Nico Lamme: energiek en enthousiast.

waterput kon Lamme nu flink besparen op de kosten van water. Zo kon de lening voor de ketel ook terugverdiend worden. Bovendien was het veel zachter, dat scheelde veel in het gebruik van wasmiddelen en maakte de was witter.

'Pa, nú wil ik het bedrijf kopen!'

De energieke Nico wilde een gezond en groeiend bedrijf. Hij zat als een 'bok op de haverkist' om zijn doelen te bereiken. Hij ging op werk uit, zag en greep nieuwe kansen en liep enthousiast voor de troepen uit. Na vijf jaar van hard werken was de wasserij weer een gezond en toekomstgericht bedrijf. Het was 1962 en Nic zei tegen zijn vader: „Pa, nú wil ik het bedrijf kopen!“. Vader Jan voelde zich overvallen, maar hij begreep zijn zoon wel en in overleg met de familie stemde hij in.

De wasmachine, een nieuwe fenomeen

Tijdens het wasproces nam Nico graag het voortouw, daarom stond hij zelf aan de mangel. Hier kon hij alles overzien en vooral: het tempo aangeven. Nico had altijd haast en hield niet van onderbrekingen. Wanneer er een vertegenwoordiger

langs kwam bleef hij doorwerken met zijn bezoeker achter zich aan dribbelend. Hij moest echt wat kunnen verdienen, voordat hij met iemand ging zitten voor een kop koffie. Verdienen, dat ging in die tijd steeds beter. Nico was dynamisch en trok veel klanten aan. Het geld dat verdiend werd, investeerde hij de loop van de jaren '60 in de nieuwste was- en vouw-machines en in een aardgas gestookte Ten Horn ketel.

WASSEN
of
WASSELINK
sedert 1834

firma nic Lamme & zn.

wasserij - 's-Graveland - anno 1834

Eventuele reclames moeten uiterlijk binnen 5-dagen met overleg van betreffend was-look worden ingediend.

zuid 572-574 - tel. 45063 - giro 9720

Datum	Was nr.	NAAM	ADRES	Kwitt. nr.	KD	Bedrag
2/10		Dishman				145.50
						74.50

De afrekening moet uiterlijk worden betaald.
Ook uw wassen dekens worden door ons vakkundig behandeld.

Maar er waren veranderingen op til. De elektrische wasmachine voor huishoudelijk gebruik was na een voorzichtige start in de jaren '50 aan een wervelende opmars bezig. Vooral jongere generaties gingen zelf wassen. Eerst nog met huurwasmachines, later schafte bijna elk gezin er zelf een aan. Rond 1950 besteedde 60 procent van de 'welgestelden en hogere middenklasse' de was uit. In 1966 was dat nog slechts 35 procent. De particuliere markt kalfde af en Nico verwachtte dat die op den duur zelfs zou verdwijnen.

Maar eerst viel er nog te profiteren van de opkomst van de wasmachine, ontdekte Nico. Omdat de grote industriële wasserijen met particuliere klanten als

eersten overstapten op de zakelijke markt lieten ze hun kleine klanten lopen. Hij hield dat goed in de gaten en stapte op die 'vrijkomende' klanten af. Als kleine en flexibele wasserij haalde Lamme met een servicegerichte houding nog veel particuliere, maar goed betalende klanten binnen.

Ook richtte de wasserij zich op de lokale horeca van Loosdrecht, de oude thuisbasis. Pensions en restaurantjes waren er nog genoeg dankzij het watertoerisme en daar weet Lamme nog jaren van te profiteren.

Aan de mangel wordt het tempo bepaald.

Mensen werven is een kunst

Het wasserijbedrijf is een arbeidsintensieve bedrijfstak. Toen en nu nog steeds. Voldoende personeel krijgen was aanvankelijk niet zo'n probleem voor de familie Lamme. Het bedrijf was nog vrij klein en arbeiders uit de buurt waren nog wel te porren voor het werk. Maar vanaf de jaren '60 wordt het in het westen van het land moeilijk om personeel te vinden. Vooral voor arbeid waarbij je de handen uit de mouwen moest steken. Door de wederopbouw is werk te over. Mensen worden kieskeurig: voor het zwaarste en vuilste werk wordt bedankt.

Maar Nico Lamme is niet voor één gat te vangen en zit niet stil. Midden jaren '60 haalt hij een tijdje

met zijn busje jongeren op uit Spakenburg, waar hij medewerkers werft via de dominee van het dorp.

Daarna komen de gastarbeiders in het vizier. Nico laat Turkse, in Utrecht wonende arbeiders, naar 's-Graveland komen. Voor hun vervoer schaft hij een busje aan, waarmee de jongens op en neer rijden. Het loopt prima, want ze zorgen ook weer voor nieuwe medewerkers uit hun kennissenkring. De 'nieuwe Nederlanders' worden gekoesterd bij Lamme. Bij het 150-jarig jubileumfeest treedt er een Turkse dansgroep op en gaan er twee schapen op de grill. Sindsdien is het personeelsbestand steeds internationaler geworden. Anno 2009 werken er maar liefst twintig nationaliteiten in het bedrijf!

1975-1996: Alles op de zakelijke markt

Lamme strijkt neer in Nederhorst den Berg

Wat er al lang zat aan te komen: de rol voor wasserijen op de particuliere markt raakt stilaan uitgespeeld. De wasmachine verovert de huishoudens definitief. Het was voor Lamme nu de kunst om over te schakelen op de zakelijke markt. Veel wasserijen lukte dat niet op tijd.

Bij Nic Lamme Wit-wasserij en Textielverzorging is het echter erg druk, want er wordt steeds meer voor grote zakelijke klanten in de horeca en gezondheidszorg gewassen. De zaken lopen goed en het bedrijf weet handig met de tijd mee te gaan. Het moderne, nieuwe logo en de typering 'textielverzorging' op de kersverse bedrijfsauto onderstrepen dat. In 1975 barst de wasserij aan het Zuidereinde echt uit zijn voegen. Sommige andere wasserijen in de regio beschikten niet over zulke moderne apparatuur als Lamme en lieten een deel van hun wasgoed bij hen verzorgen.

Op die manier heeft Nico ook contact met wasserij Welgelegen van de familie Stalenhoef aan de Vaartweg in Nederhorst den Berg. Decennialang was dit een befaamd bedrijf in 'de badplaats voor uw was', zoals de Bergse wasserijen hun dorp ooit doopten voor een reclameslogan. Maar in de jaren '70 was Welgelegen sterk verouderd. Nico zag zijn kans schoon en tijdens het terugbrengen van een partij jassen bood Piet Stalenhoef hem de aandelen van Welgelegen bv te koop aan. Nico boorde de financiële middelen aan die nodig waren en zette in augustus 1975 een grote stap: hij neemt Welgelegen over. Wasserij Nic Lamme wordt nu in één klap twee keer zo groot, met een twee keer zo grote klantenkring!

Nieuwbouw in 1980

De vaart zit er goed in aan de Vaartweg. Al snel is Nico klaar voor de volgende stap: nieuwbouw. De toenmalige burgemeester De Groot van Nederhorst den Berg zag het echter niet zo zitten: een grote, moderne wasserij naast de waterrijke natuur van de Blijkpolder en achterliggende Spiegelplas. De burgervader stelde een ander bouwlocatie voor, maar Nico had zijn zinnen op de Vaartweg gezet en hield voet bij stuk.

De burgemeester gaf zijn tegenstand op en onder voorwaarde dat er snel aansluiting op het riool kwam om het waswater op te lozen, mocht

er uiteindelijk gebouwd worden. In oktober 1980 nam de burgemeester sportief de openingsplechtigheid voor zijn rekening en toonde zijn interesse bij een demonstratie van de hypermoderne wasserij. Deze blijkt 'ingericht volgens

Bij de opening: v.l.n.r.: Nico, Jan, Robbert, Catharien en Marja Lamme, burgemeester De Groot met echtgenote.

de modernste eisen die door Volkgezondheid aan wasserijen wordt gesteld', zoals de Gooi en Eemlander bij de opening schreef.

De nieuwe wasserij in 1980 is hypermodern.

Naast het nieuwe bedrijfspand liet Nico een ruim woonhuis bouwen, met uitzicht over het water. Het bedrijfspand in 's-Graveland werd verkocht. In Nederhorst den Berg woont Nico weer naast het bedrijf met zijn gezin. Zoals dat bij een familiebedrijf gaat, werkten alle kinderen in hun schoolvakanties geregeld mee. De drie zonen halen zelfs hun groot rijbewijs, om in te kunnen vallen als het nodig is. Ook echtgenote Catharien weet haar aandeel bij te dragen. Op het moment dat de kinderen de middelbare schoolleeftijd bereiken helpt zij bij de klantenservice en organiseerde ze personeelsuitstapjes en feestjes.

‘Algehele textielverzorging’

De locatie aan de Vaartweg betekende een grote stap vooruit. Voor het eerst beschikte Nic Lamme Algehele textielverzorging, zoals het op de nieuwe vrachtwagens valt te lezen is, over een compleet nieuwe wasserij. Deze is logistiek

ingericht naar eigen wensen, met een zo efficiënt mogelijke bedrijfsvoering. De was gaat hier computergestuurd de wasmachines in. Alle machines werken volautomatisch. Via lopende banden wordt schoon wasgoed aangevoerd, door mensenhanden gevouwen en in containers gestapeld. ‘Algehele textielverzorging’ verwijst naar de diverse vormen van reinigen en wassen, die dan toegepast worden, waaronder chemisch reinigen.

Kort na de opening van de prachtige nieuwe wasserij aan de Vaartweg zit deze alweer mudjevol. In 1981 wordt wasserij Enkelloon aan de Dammerweg, ook in Nederhorst, te koop aangeboden en Lamme hapt toe. Het ging Nic nu wel erg snel, maar hij zag ook de voordelen: deze oude wasserij zette hij in om zijn vuilste was te reinigen. Zoals besmeurde werkoveralls, die hij hier apart hield van de andere partijen wasgoed.

Schaalvergroting: uitbreidingen in het oosten

In de jaren tachtig blijft Lamme hard groeien. In 1984 telt het bedrijf vijftig medewerkers die samen 25.000 kilo wasgoed per week verwerken. Negentig procent van die was komt op rekening van zakelijke klanten als horecabedrijven, verpleegtehuizen en bejaardenhuizen.

Bij het 150-jarig jubileum in 1984 wordt wasserij Nic Lamme door de Gooi en Eemlander in het

zonnetje gezet met een reportage. „Je kunt het niet met de bout blijven doen”, zegt Nico over de door de journalist waargenomen modernisering.

Door schaalvergroting en het verdwijnen van particuliere klanten is het aantal wasserijen in Nederhorst den Berg inmiddels teruggebracht tot negen stuks. Nico Lamme omarmde de trend van schaalvergroting. Het was in die tijd kopen of gekocht worden. Rond 1990 waren er nog maar zo’n 150 wasserijen over in Nederland. Veertig jaar eerder waren dat er nog duizend.

Na de succesvolle modernisering aan de Vaartweg bouwde Nico het bedrijf verder uit. Eind 1987 wordt wasserij Van Hofwegen in het Gelderse Oosterbeek overgenomen. Het jaar daarna volgt wasserij De Slinge in Aalten. Twee gezonde bedrijven die zelf een opvolger missen om de schaalvergroting aan te kunnen.

Lamme is een sportief bedrijf. Hier het kampioensteam van het bedrijfsvoetbaltoernooi in Nederhorst, met een jonge Jan Lamme in de gelederen (gehurkt, 2e van links).

Groeien, dat was de enige manier om de ‘shake out’ in wasserijland te overleven, besepte Nico. Door de omslag van particuliere naar zakelijke markt nam het aantal klanten voor wasserijen enorm af. Doordat de overblijvende wasserijen, via overnames, groeiden in omvang, richtten zij zich ook op grotere klanten. Dit zorgde voor een sneeuwbal effect. Nieuwe uitbreidingen waren nodig om deze klanten te kunnen blijven bedienen.

‘Aalten’ is voor Lamme niet alleen een uitbreiding maar ook een strategische overname. De achterhoekse wasserij heeft namelijk het ziekenhuis van Winterswijk als klant. Langs deze weg hoopte Nico ook op deze markt een plaats te veroveren.

Certex

Eind jaren ‘80 is het ‘milieu’ een hot item in Nederland en de wasserijbranche heeft daarbij het imago tegen. Ook kwaliteitsborging komt in

beeld. Daarom start de Stichting Certificatie Textielverzorging (Certex) in november 1988 met de certificering van wasserijen.

Nico Lamme is er blij mee, blijkt uit een achtergrondartikel in de Gooi en Eemlander. „De hele sector is er mee gediend dat de kwaliteit omhoog gaat. Dat geldt ook voor de kwaliteit voor het personeel. De automatisering stelt steeds meer eisen”, zegt hij tegen de verslaggever.

De zesde generatie dient zich aan

Na hun trouwen in 1962 krijgen Nico en zijn vrouw een dochter en drie zoons. De oudste zoon Jan (1965), wil na zijn schooltijd en militaire dienst in 1986 het wasserijvak in stappen. Als jochie van acht stond het voor hem al vast dat hij later ook in de wasserij zou gaan werken, in lijn van de familietraditie.

Al tijdens zijn vroege jeugd in 's-Graveland zag Jan met eigen ogen hoe het er aan toe ging in de wasserij. Hij kon zien hoe zijn vader in de weer was met het bedrijf: enthousiast en fanatiek. Nico nam zijn oudste jongen vanaf zijn vijfde jaar geregeld mee op zijn route. Was ophalen, terugbrengen en afrekenen. ‘Als je het werk netjes doet, krijg je een footje’, leerde hij al snel. Ook drukte pa hem op het hart: „Jij kan het ook jongen. Je kan het zelfs beter doen later!”.

Bij Jan is de interesse voor de wasserij van meet af aan groot. „Ik word later ook wasbaas”, liet hij zijn onderwijzers op de lagere school al weten. Tot zijn achttiende werkte hij alle vakanties in het bedrijf. Daar leerde hij wat werken is. Hij werd niet gespaard en op de werkvloer leerde hij alle handelingen en werkzaamheden die bij een wasserij horen. Die ervaring zou hem later helpen om voldoende gezag te krijgen en zich goed te kunnen verplaatsen in zijn medewerkers.

Ervaring opdoen om ‘wasbaas’ te worden

Jan gaat niet meteen thuis werken, maar bij wasserij Edelweiss in Den Haag om ervaring op te doen. Hij doorloopt de meeste afdelingen en pakt verschillende klussen op. Jan groeit uit tot de hulp van de bedrijfsleider en wordt ingezet om problemen op te lossen. Het bevalt hem goed en vooral zijn leermeester Hans Hageraats is hem altijd bijgebleven: een voormalige pedagoog, die op een heel andere manier met personeel omgaat dan hij gewend was.

Jan wordt bedrijfsleider in Oosterbeek

Na anderhalf jaar Edelweiss is Jan toe aan de stap om bedrijfsleider te worden, maar bij zijn vader aan de Vaartweg zijn op dat moment ‘alle plekken ingevuld’. Als eind 1987 wasserij Van Hofwegen erbij komt, ziet Nico daarin een geschikte gelegenheid om zijn zoon een eigen plek te geven binnen

Jan Lamme doet kennis en inspiratie op in studies en bij de Ronde Tafel van Arnhem. (foto: survivalweekend in de Ardennen, 1997).

het bedrijf. Jan voelt er wel voor en vertrekt per 1 januari 1988 naar Oosterbeek, waar een wasserij met 25 medewerkers op hem wacht.

Jan is dan amper 23 jaar en moet leidinggeven aan mensen die twee keer zo oud zijn. Ondanks zijn leeftijd weet hij zich te redden. Hij heeft geen historische band met dit bedrijf, waardoor hij de zaak afstandelijk en zonder reserves kan managen. Respect dwong hij af door tussen zijn mensen te springen en hard mee te werken waar het maar nodig is.

Maar na een jaar of drie ging het kriebelen. Hij is eindelijk ‘wasbaas’. En nu? Jan wil grotere stappen zetten, maar hij weet niet of hij genoeg kennis heeft om de verschillende bedrijven van Lamme verder te brengen. Hongerig naar kennis besloot hij naast het werk te gaan studeren.

Aan de Hogeschool van Enschede doorloopt Jan tussen 1992 en 1995 een managementopleiding en een post hbo-opleiding verandermanagement. Daarna volgt hij de internationale studie Master of Business Administration bij de University of Nottingham in Engeland. In deze periode wordt hij ook lid van ‘De Ronde Tafel’ in Arnhem.

Een diverse club van jonge professionals die hun levensbagage met elkaar delen.

In deze jaren kijkt Jan over de schutting van andere bedrijfstakken en beroepsculturen. Het verbreedt zijn blik. Hij leert hoe het ook kan, op een andere manier dan dat hij thuis gezien en geleerd heeft. Hij ziet dat er meerdere manieren zijn om een bedrijf te runnen. En ook: laat medewerkers hun eigen stijl van werken houden en benut hun mogelijkheden! Zijn vergaarde kennis en inzichten zullen hem uitstekend van pas komen in het vervolg van zijn loopbaan.

Een gezond bedrijf investeert op tijd: hier een nieuwe wasstraat voor locatie Aalten in 1992.

Een mooi moment: Koningin Beatrix kijkt de wasserij tijdens het streekbezoek van 2003.

1996-2009: Van wassen naar 'textielbeheer'

Op 1 januari 1996 gaat een jongensdroom in vervulling. Jan neemt de wasserij over van zijn vader en wordt algemeen directeur. Nico houdt zich vervolgens bezig met een deel van het klantencontact en regelt inkoop en financiële zaken, tot en met 2001. Jan is een ander type manager dan zijn vader. Dankzij zijn rondtocht langs diverse bedrijven heeft hij zich anders ontwikkeld. Hij keek elders in de keuken en trof verschillende leermeesters. Terwijl zijn vader Nico het bedrijf voortstuwde met 'duwen en trekken aan de mangel', deed Jan inspiratie op in zijn deeltijd-studies. Hij leerde daarmee vooral dat hij het op zijn eigen manier wilde doen.

Drie losse bedrijven worden één

De eerste verandering die Jan in gang zette per 1 januari 1996 was de oprichting van de bv 'Lamme Groep', om het bedrijf te 'stroomlijnen'. In de loop van 1996 moest het project 'Van Servet naar Tafellaken' de eenwording verder vorm geven. De nadruk in de bedrijfsstrategie komt te liggen op klantgerichtheid, klantenbinding en nazorg. Daarna volgden een aantal nieuwe functies.

Er kwam één kwaliteitsmanager voor alle vestigingen. Verder worden verkoop, facturatie, administratie, kwaliteitszorg en de nieuwe afdeling klantenservice gecentraliseerd op de locatie Vaartweg. 'Oosterbeek', 'Aalten' en de Dammerweg veranderen daardoor van zelfstandige wasserijen naar 'locaties'. Tot op dat moment waren het nog heel afzonderlijke bedrijven met een eigen

Van Servet naar Tafellaken: samen 'jongleren' om één te worden.

hart en ziel. Maar Jan voorzag dat alles moest samensmelten tot één bedrijf op één locatie. Want alleen zo vielen er schaalvoordelen te halen uit het sterk uitgedijde bedrijf.

Voor die ingrijpende operatie gebruikt Jan zijn expertise uit zijn studies. Vooral zijn afstudeeropdracht, een ‘strategisch plan’, zou hierbij van pas komen. Aan de basis van dit plan stonden een analyse van de branche, de behoefte van klanten en de positie van Lamme binnen de wassector. Dit ‘werkstuk’ zou de blauwdruk worden voor de stapsgewijze samenvoeging van alle vestigingen tot de huidige eenheid én voor de strategische richting van het bedrijf.

1997: hoge vlucht met KLM

Elk bedrijf kent zijn mijlpalen. Het binnenhalen van een grote order van luchtvaartmaatschappij KLM in 1997 is er zo een voor de Lamme Groep. Vanaf dan verzorgt Lamme het reinigen van de dekens die bij alle KLM-vluchten gebruikt worden. Met de KLM had het bedrijf toen al een lange relatie, want sinds de jaren ‘70 werd de werkkleding van het technisch grondpersoneel in Nederhorst den Berg gereinigd. Voor een efficiënte behandeling van dit

wasgoed zet de Lamme Groep een gehele vestiging in: Lamme van Hofwegen in Oosterbeek. Deze wassector wordt volledig ingericht voor het reinigen van het KLM-textiel. Wegens ruimtegebrek wordt de locatie in 1999 gesloten en verplaatst Lamme het werk voor de KLM naar de nieuwe vestiging: de Reeweg in Nederhorst den Berg. De Reeweg krijgt daarna een hoofdrol bij de Lamme Groep. Want het bedrijf is snel uitgegroeid van een bulkwassector naar een ‘full service’ bedrijf in textielreiniging, textielbeheer en textielvoorziening. De wensen van de klanten, die nog immer groter worden, houden niet op bij netjes afgeleverd schoon wasgoed. De diensten die zij verwachten van hun toeleveranciers luisteren naar de termen out-sourcing, co-makership, tracking and tracing en ‘totaaloplossingen’. Een voorbeeld van out-sourcing is linnenverhuur, wat vanaf de jaren ‘70 in opkomst is. Grote wassectoren schaffen zelf linnengoed aan en verhuren, verzorgen en beheren deze voor afnemers als hotels, restaurants en ziekenhuizen. Regionale wassectoren, zoals Nic Lamme destijds, waren te klein voor zulke grote investeringen. Maar zij hadden deze verbreding van diensten wel nodig om met succes te kunnen switchen van particuliere naar de zakelijke markt.

Daarom richtte een groep wassectoren, waaronder Lamme, in 1976 gezamenlijk Cleanlease bv op. De aandeelhouders waren geografisch verspreid door Nederland. Elke aandeelhouder verzorgde zijn eigen regio. Zo konden de relatief kleine wassectoren ook grote klanten aan zich binden.

Marco Pleiter (1971), sinds 2002 lid van de directie.

2002: opening locatie Reeweg

Jan Lamme wil de Lamme Groep verder uitbouwen tot een complete textielbeheerder die kan inspelen op de behoeften van zijn klanten. Daarom bouwt de Lamme Groep in 2001 via een combinatie van nieuwbouw en renovatie aan een nieuw complex aan de Reeweg. Hier komen alle activiteiten van de drie Bergse vestigingen samen. ‘De Vaartweg’ wordt afgestoten.

Op 24 januari 2002 wordt met de officiële opening van de Reeweg de missie van Jan werkelijkheid. Op deze plek krijgt de gewenste eenheid van het bedrijf Lamme gestalte, het servet is nu een tafellaken. Van hieruit kunnen de klanten op maat bediend worden in elke vorm van textielbeheer. Lamme Textielbeheer, wordt een jaar later ook de nieuwe handelsnaam van het bedrijf. Een nieuw, verfrissend logo benadrukt de nieuwe weg die is ingeslagen. Een textiellabel wordt het handels-

merk voor de brede dienstverlening die het bedrijf aanbiedt. Jan Lamme heeft inmiddels versterking gekregen. Na het terugtreden van Nico is Marco Pleiter toegetreden tot de directie. Als operationeel directeur neemt hij de verantwoordelijkheid voor alle productie en logistieke activiteiten op zich. Jan kan zich nu nog meer toeleggen op de wensen van de klanten.

Een ‘wasfabriek’

Door de grootscheepse verbouwing is een hallencomplex ontstaan met een vloeroppervlak van 4.500 vierkante meter. De gloednieuwe inventaris die de ruimte vult is niet gering: drie wasstraten, tien drogers, vier mangels, drie badstofvouwmachines, een kledingvouwmachine, negen persen, vier chemische reinigingsmachines en vier centrifugerende wasmachines.

Het is niet zomaar een verzameling machines, maar een reeks doordachte investeringen die het mogelijk maken dat de wassector optimaal kan draaien. „Eerst hebben we de wasprocessen en de logistiek ontworpen, daar hebben we het gebouw op aangepast”, licht Jan Lamme toe in een interview met de Gooi en Eemlander. Bij het ontwerp van de nieuwe ‘wasfabriek’ is rekening gehouden met verbetering van de arbeidsomstandigheden, veiligheid en het minimaliseren van de milieubelasting. Ook voor het binnenklimaat is aandacht: mechanische beluchting moet de warmte in de wassector binnen de perken houden.

De route van de was

Het resultaat is een computergestuurde wasserij met een uitgekiende logistiek. Aan de voorzijde van het gebouw komt de vuile was binnen bij het losperron. Grote blauwe zakken vol vuile was zweven hangend aan plafondrails door de lucht op weg naar de wasmachines. De wasstraat is een meterslange ‘schroef van Archimedes’: een cilindervormige buis die is opgebouwd uit zestien verschillende kamers met elk hun eigen was-programma. Na enkele minuten gaat de was naar een volgende kamer, om het vuil en de vlekken los te weken en te verwijderen. De tijdsduur, de watertemperatuur, de beweging van de wasstraat en de was- en bleekmiddelen bepalen samen het wasresultaat.

Na het drogen wordt de was in een volgende hal afgewerkt door de mangels en vouwmachines. Tot slot verdwijnt het wasgoed schoon en droog, gevouwen en wel in stapelwagentjes. De schone was verlaat het gebouw aan de achterkant. Hier wordt het verzameld en ingeladen in de vrachtwagens, voor transport naar de klant. Om kleding en persoonsgebonden wasgoed tijdens de wasroute in beeld te houden krijgt dit textiel een kledingchip of barcode mee. Via het hieraan gekoppelde Wasserij Informatie Systeem kunnen klanten hun textiel monitoren, ook via internet.

Medio 2002 wast de Lamme Groep honderd-duizend kilo wasgoed per week. De vestiging in Nederhorst den Berg biedt op dat moment werk

aan honderd medewerkers. Deze inmiddels multiculturele groep mensen bestaat voor een deel uit dorpelingen, maar de meeste medewerkers komen uit Amsterdam, Utrecht en Almere. Om hen naar Nederhorst te krijgen zet het bedrijf een eigen busdienst in. In de vestiging in Aalten werkten nog eens vijftig mensen.

Koninklijk bezoek

Ruim een jaar na het openingsfeest volgt er een nieuw hoogtepunt aan de Reeweg: op 23 mei 2003 doet Koningin Beatrix tijdens het streekbezoek in Noord-Holland ook Nederhorst den Berg aan. Bij die gelegenheid neemt ze een kijkje bij Lamme Textielbeheer, om te zien hoe de was gedaan wordt in een moderne, industriële wasserij.

Hare Majesteit de Koningin geniet van het bedrijfsbezoek, toont zich belangstellend en gaat spontaan op de foto met het voltallige personeel. Voor alle medewerkers die er bij waren was dit een onvergetelijke ervaring! Maar bij de historie van een bedrijf horen naast hoogtenpunten ook diepte-punten. De eerste jaren aan de Reeweg zijn niet makkelijk. Er zijn grote investeringen gedaan, maar het economische tij zit tegen. Dat heeft zijn weerslag op de luchtvaart en horeca, de sectoren waarin Lamme juist veel klanten heeft. Ook de SARS epidemie gooit roet in het eten. In 2004 besluit Lamme Textielbeheer om de vestiging Aalten te sluiten, nadat twee

Pim en Jesse Lamme zijn ook blij met het bezoek van de Koningin. Midden: burgemeester Don Bijl (Wijdemeren)

jaar eerder al een flink aantal mensen ontslagen moest worden vanwege omzetverlies. Dankzij deze stap terug krijgen nieuwe ideeën de ruimte, die op termijn weer voor gezonde groei kunnen zorgen. De opzet lukt, vanaf 2006 groeit de omzet weer met zo'n tien procent per jaar.

Lamme zet nog meer dan voorheen in op samenwerking, specialisatie en het aangaan van partnerships. Door het sluiten van een samenwerkingsverband met Rentex Fortex en schoonmaakbedrijf EW krijgt Lamme toegang tot grotere klanten in de horeca, zoals landelijke hotelketens. Lamme groeit zo door van regionale speler naar nationale aanbieder. Bovendien helpt de brede samenwerking het concept 'textielbeheer' in de praktijk te brengen. Daarbij gaat het om meedenken met de behoeften van de klant op textielgebied, het liefst over een lange termijn.

De manier van werken en zakendoen die Lamme Textielbeheer vanaf 2004 ontwikkelde vormt de basis voor de positie die het bedrijf anno 2009 op de nationale markt van textielbeheer heeft. Zonder daarbij in te leveren op de werksfeer. De omgangsvormen binnen het bedrijf zijn nog steeds informeel en de afstand tussen management en medewerkers is klein. Het past in de traditie van het bedrijf van de familie Lamme, die in het verre verleden gemoedelijk werd genoemd. Tegenwoordig is het woord 'relaxed' op zijn plaats.

Van jongs af aan

'Wasbaas worden'. Dat wilde Jan Lamme van jongs af aan. Het lukte hem om dat al op jonge leeftijd te bereiken, dankzij het juiste bloed, de familietraditie, het voorbeeld van zijn vader, een stevige leerschool en vooral hard werken. Door de schoolvakanties die hij in de wasserij doorbracht begrijpt hij hoe zijn mensen hun werk, dat soms best zwaar is, ervaren. Hij is niet vergeten hoe het is om hele dagen aan de mangel of bij de vouwmaschine te staan en laat dat ook merken als hij zijn ronde door de wasserij maakt.

Wasbaas blijven, dat bleek een nog grotere uitdaging. Je familietraditie koesteren en navolgen is dan niet genoeg meer. Jan heeft de ontwikkelingen in de markt en in de bedrijfstak nauwgezet gevolgd en zijn nek uitgestoken om het bedrijf te laten meegroeien met de tijd.

Met het resultaat dat Lamme Textielbeheer in 2009, nog steeds, een gezond en bloeiend bedrijf is. Een bedrijf waar mensen met veel plezier werken en waar klanten naar voldoening zaken mee doen. Een bedrijf dat vol trots en springlevend het 175 jarig bestaan kan vieren!

Het heden: totaaloplosser op textielgebied

Samenwerking: Rein Guise (l) van CleanLeaseFortex en Jan Lamme tekenen voor de overname van de AM Groep.
Midden: Anton van den Hoed (AM Groep).

In de jaren '60 en '70 wist Nico Lamme zijn bedrijf met succes de zakelijke markt op te sturen. Ook na de schaalvergroting in de jaren '80 kwam hij aan de goede kant van de streep terecht, door steeds tijdig te investeren en te moderniseren. Daarna is zijn zoon Jan de uitdagingen van zijn tijd aangegaan. Eveneens met succes. Door te investeringen in kennis en een moderne wasserij maar ook door zich in zijn klanten te verdiepen. Kernbegrippen in de huidige bedrijfsvoering zijn:

samenwerking met andere dienstverleners en partnerships met klanten. Aan de basis van deze dienstverlening staat nog steeds een uitstekend geoutilleerde wasserij en een heel open en flexibele organisatie. Binnen de textielbeheer branche behoort Lamme tot de middelgrote bedrijven. Een zelfstandig familiebedrijf waar klanten persoonlijk, snel en direct geholpen worden door de juiste contactpersoon.

De klant is koning. Een oud begrip dat bij Lamme Textielbeheer weer een nieuwe dimensie heeft gekregen. Het gaat om meedenken met de klant maar ook: je verplaatsen in hún klanten. Om meer besparing te halen uit alles wat met textiel te maken heeft, verdiept de textielbeheerder zich ook in de bedrijfsvoering en de logistieke trajecten bij de afnemers. Zo valt er winst te boeken voor iedereen. Jan Lamme: „We zorgen er voor dat het bij de klant binnenshuis logistiek ook efficiënter verloopt.”

Ontwerp van linnen en textiel

Een nieuwe service van Lamme Textielbeheer is meedenken over en mee ontwikkelen van het klantspecifieke linnen en textiel. In nauwe samenwerking met de opdrachtgevers heeft Lamme

Nieuw bedlinnen, een maatontwerp voor hotel- en congrescentrum Papendal.

voor diverse hotel en leisure klanten stijlvolle, textiellijnen op maat ontworpen. Deze sluiten in kleur en design op subtiële wijze aan bij de huisstijl en het interieur van de hotelkamers en andere ruimten waar de gasten ontvangen worden. Dekbedsets, kussens, badjassen en handdoekensets, alles is mogelijk.

Het nemen van een watermonster: zonder schoon water geen schone was!

Met deze service is inmiddels aangetoond dat Jan Lamme niet alleen gevoel heeft voor textielbeheer, maar ook voor kleur en design. In het advies over het te kiezen materiaal wordt hierbij het reinigingsproces niet uit het oog verloren. Zodra het textiel is ontworpen schaft Lamme

Textielbeheer dit zelf aan en verhuurt, verzorgt en beheert dit voor de klant. Een investering in 'ontzorgen' op maat dus, waarbij de klant het werk uit handen genomen wordt.

Ander maatwerk levert Lamme sinds 2006 met Napking: een eigen merk voor het verhuur van linnengoed aan kleinere horecabedrijven. Napking biedt een standaard assortiment van chique en betaalbaar linnengoed aan. Linnengoed á la carte!

Samenwerking

In 2008 is Lamme twee lange termijn samenwerkingsverbanden aangegaan, die de bedrijfsfilosofie verder gestalte geven. HotelFacilityConcepts (HFC) is een joint venture met schoonmaakbedrijf EW. HFC richt zich op adviseren, inrichten en managen van de facilitaire processen voor hotels. Reinigen en beheren van het hoteltextiel gaan hier samen met de verzorging van de kamers en andere hotelruimtes.

Ook voor maatschappelijk verantwoord ondernemen is aandacht. Lamme Textielbeheer neemt samen met CleanLeaseFortex in 2008 de wasserij over van de AM Groep: het leerwerkbedrijf, of sociale werkplaats in Hoofddorp. Het is de bedoeling dat deze wasserij voor medewerkers met een arbeidsbeperking een opstap is naar een ander, regulier bedrijf.

Sponsoring hoort er ook bij. De selectie van voetbalvereniging Nederhorst poseert in de nieuwe trainingskleding, aangeboden door Jan Lamme in augustus 2009.

Vestiging op Schiphol

In hetzelfde jaar opent Lamme Textielbeheer een nieuwe vestiging op Schiphol Noord voor het werk in de luchtvaart. Een logische stap, aangezien KLM een van de grootste klanten van het bedrijf is. Alle KLM vluchten samen gebruiken dagelijks ongeveer 16.000 kussen en 16.000 dekens. Deze artikelen moeten elke dag weer gewassen, afgewerkt, gevouwen, ingepakt en vervoerd worden om de passagiers van alle gemakken te voorzien.

Lamme Textielbeheer heeft tevens meegedacht over een programma waarmee de aanvoerlogistiek van alle board supply artikelen aanzienlijk is gestroomlijnd. Dit is bereikt door het verkleinen

van het aantal partijen en locaties in de keten. Door de 'move' naar Schiphol Noord verloopt het luchtvaartwerk efficiënter en sneller. Bovendien is er ook weer nieuwe omzet aangeboord.

Al 175 jaar wassen wij werkelijk schoon....

...en dus nog veel meer! De recente veranderingen en alle nieuwe vormen van dienstverlening tonen aan dat Lamme Textielbeheer een springlevend bedrijf is dat bovenop de nieuwste ontwikkelingen zit.

Jan Lamme: „We zijn 175 jaar oud, maar jong en ondernemend van geest!”

Historie in vogelvlucht

1834:	Evert Lamme (geb. 1801) start een handblekerij in Oud Loosdrecht
1865:*	Jan Lamme (geb. 1840) wordt bleker (* naar schatting)
1895:	Nicolaas Lamme (geb. 1874) volgt zijn vader op
1914:	Jan Lamme (geb. 1899) met zijn vader geportretteerd op het bleekveld
1933:	Jan Lamme wijkt uit naar 's-Graveland
1945:	Jan Lamme koopt stoomwasserij Buitenlust
1962:	Nico Lamme (geb. 1939) neemt de waterij over
1975:	Nico koopt waterij Welgelegen in Nederhorst den Berg
1980:	Nieuwbouw aan de Vaartweg
1988:	Overname waterijen in Oosterbeek en Aalten
1996:	Jan Lamme (1965) wordt algemeen directeur, oprichting Lamme Groep
2002:	Officiële opening locatie Reeweg in Nederhorst den Berg
2003:	Lamme Groep wordt: Lamme Textielbeheer

Bronnen

van Dijk, Wim (1984)
'Je kunt het niet met de bout blijven doen', artikel Gooi en Eemlander, Hilversum

Contant, Peter (1988)
Witter dan wit wassen, artikel Gooi en Eemlander, Hilversum

Hendriks jr, J.H., (1988)
Bleek, bleker, bleekst - 's-Graveland en zijn blekerijen, 's-Graveland

Postma, Nico (2002)
Persen, mangelen, drogen en keurig vouwen, artikel Gooi en Eemlander, Hilversum

van Dorst, Carina (2007)
Tobben met de was, een techniekgeschiedenis van het wassen in Nederland 1890 - 1968, Utrecht

Brand, Ferry (2009)
Genealogie van Loosdrecht, stamboomgegevens familie Lamme, Loosdrecht

Lamme Nieuws Textiel (1996)
Nieuwsbrief, jaargang 1 nr. 1 en 2

Lamme Nieuws (2001)
Speciale uitgave in verband met nieuwbouw Reeweg

Stichting Tussen Vecht en Eem (2009)
Van turfwinning naar recreatie, website

Lammegazine (2008, 2009)
Nieuwsbrief voor zakelijke relaties

Vakblad Textiellogistiek (2009)
'Wat maakt industrieel wassen zo duurzaam?', artikel

Met dank aan:

Historische kring Loosdrecht
Historische kring 'In de Gloriosa', Kortenhoef

Met speciale dank aan:

Nicolaas Lamme (Hilversum, Santa Christina d'Aro - Spa)
Ali G. Groen-Lamme (Nieuw Loosdrecht)
Jan Lamme (Nederhorst den Berg)
voor het delen van hun persoonlijke herinneringen (2009)

Illustratieverantwoording

Archief Lamme Textielbeheer	: 7, 8, 14b, 15, 16, 17o, 18o, 19, 20, 21, 22o, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 37, 39, 40, 42r
Mw. A.G. Groen-Lamme	: 10,11
Govard-Jan de Jong	: omslag lo, 4, 12, 13, 14o, 34, 36, 42, 43, 44, achterzijde 1+2
Studio Ton Kastermans	: 6, 27
Rob Sas	: 33
Sportcentrum Papendal	: 41
Historische kring Loosdrecht	: 16rb
Historische kring Kortenhoef	: 17b, 18b, 22b

Colofon

Tekst, concept, research en redactie	Koen van Wijk, www.valkenburgcommunicatie.nl
Eindredactie	Tialda Hoogeveen, www.tialdahoogeveen.nl
Vormgeving	Arjanne Bosch, www.creabosch.nl
Actuele fotografie en fotoredactie	Govard-Jan de Jong, www.anticipate.nl
Drukwerk	Dunnebier Print, Nederhorst den Berg

Dit boek is gemaakt in opdracht van Lamme Textielbeheer, Nederhorst den Berg

Van bleekveld naar textielbeheer

Lamme Textielbeheer | Reeweg 18 | 1394 JD Nederhorst den Berg | 0294-258525 | info@lamme.nl | www.lamme.nl